

Maahanmuuttajapalveluiden sosiaalityöntekijöiden näköyksiä pakolaisten päihdeongelmien huomioimisesta palvelujärjestelmässä

Laura Tenhunen ja Hilla Huopio
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Helmikuu 2021

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Tutkimus on toteutettu eräässä pääkaupunkiseudun kunnan maahanmuuttajapalveluiden yksikössä, jossa pakolaisena Suomeen tulleita henkilöitä tuetaan kotoutumisen alkuvaiheessa. Kun oleskeluluvan saanut pakolainen saa kuntapaikan, maahanmuuttajapalveluiden yksikössä tarjotaan kotoutumisvaiheen palveluita hänelle siitä alkaen tavallisesti noin kolmen vuoden ajan.

Tutkimuksen aihe syntyi työyhteisön tarpeesta saada tutkittua tietoa pakolaisten päihdeongelmista ja heidän hoitoon pääsystä. Työyhteisössä oli huomattu, että pakolaisten päihdeongelmia voi olla vaikeaa tunnistaa ja esimerkiksi päihdeidenkäytön puheeksi ottamisessa on ilmennyt haastetta kotoutumisvaiheessa olevien pakolaisasiakkaiden kanssa. Työyhteisössä oli noussut huolta siitä, ettei palvelujärjestelmä välttämättä pysty toivotulla tavalla vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien pakolaisten tarpeisiin.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimuksen tarkoituksena on kuulla maahanmuuttajapalveluiden sosiaalityöntekijöiden näköyksiä siitä, kuinka pakolaisasiakkaiden päihdeongelmat tulevat palvelujärjestelmässä huomioiduiksi. Tutkimuksemme tavoitteena on antaa tietoa pakolaisten päihdeongelmiin liittyen ja pakolaisten kanssa työskentelevien organisaatioiden ja työntekijöiden käytäntöjen kehittämiseen. Tutkimuksemme tarkoituksena on vastata seuraaviin kysymyksiin: 1. Millaisena ilmiönä kotouttamistyötä tekevät sosiaalityöntekijät näkevät pakolaisten päihdeongelmat? 2. Millaisia kokemuksia sosiaalityöntekijöillä on pakolaisten päihdeongelmien tunnistamisesta? 3. Miten palvelujärjestelmä vastaa sosiaalityöntekijöiden näköyksen mukaan päihdeongelmaisten pakolaisten tuen tarpeisiin?

AINEISTO JA ANALYYSI

Keräsimme tutkimuksen aineiston haastattelemalla maahanmuuttajapalveluiden yksikössä pakolaisten kanssa kotouttamistyötä tekeviä sosiaalityöntekijöitä. Haastattelimme yhteensä viittä sosiaalityöntekijää marraskuun 2020 aikana. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina ja haastattelutyypinämme oli puolistrukturoitu haastattelu. Aineiston analyysitapana oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

TULOKSET

Jaottelimme saadut tulokset kolmen, tutkimuskysymyksen aihealueiden alle 1) Pakolaisten päihdeongelmat ilmiönä, 2) Sosiaalityöntekijöiden kokemukset pakolaisten päihdeongelmien tunnistamisesta ja 3) Palvelujärjestelmän vastaaminen päihdeongelmaisten pakolaisten tuen tarpeisiin.

1) Päihdeongelma näyttäytyy kasvavana, mutta ohitettuna ilmiönä ja määrittelyä ohjaa maa- ja kulttuurisidonnaisuus. Pahan olon turruttaminen nousee merkittävänä syynä päihdeongelman kehittämiseksi.

2) Pakolaisten päihdeongelmaa on hankala tunnistaa sen tabu-luonteisuuden, asiakkaan kulttuuri- tai uskontotaustan, työntekijän omien stereotyyppien sekä asiakkaan ja työntekijän eriävien päihdeitä koskevien määritelmien vuoksi. Päihdeongelmat tulevat useimmiten ilmi helpommin pidemmissä asiakassuhteissa ja elämän muiden osa-alueiden haasteiden, erityisesti taloudellisten ongelmien kautta. Puheeksiottamista helpottavia tekijöitä ovat luottamuksellisen asiakassuhteen luominen ja rohkeus ottaa päihdeidenkäyttö puheeksi asiakkaan kanssa.

3) Palvelujärjestelmän vastaamisessa pakolaisten päihdeongelmiin näyttäytyy puutteita kulttuurierojen ja kielimuurien huomioimisessa. Lisäksi information puute paitsi koko palvelujärjestelmän, niin myös päihdepalvelujen toiminnasta pakolaisasiakkaille nousee esille.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

Kehittämisen kohteina tutkimuksessa nousee esille se, että **päihdeidenkäytöstä keskusteleminen** pitäisi ottaa nykyistä enemmän huomioon jo alkuvaiheen kotouttamistyössä. Tärkeää on myös se, että työntekijät eivät tekisi johtopäätöksiä asiakkaan päihdeidenkäytöstä omien mahdollisten **stereotyyppiensä** pohjalta. Päihdepalvelut vaatisivat **nykyistä enemmän resursseja**, jotta päihdehoitoon pääsy helpottuisi. Lisäksi **asiakkaan motivoiminen ja tukeminen** ammattilaisten taholta sekä hoitoon pääsemisen että hoidossa pysymisen varmistamiseksi vaatii huomiota niin päihdekuin maahanmuuttajapalveluissakin. Pakolaisten erityiset tarpeet eli kulttuurierot sekä **palvelun saaminen omalla kielellä tai tulkin avulla** pitäisi ottaa aikaisempaa paremmin huomioon palvelujärjestelmässä ja yksi kehitysidea voisivatkin olla **pakolaisspesifit päihdepalvelut**.